

Búcsú a Határ-csárdától

Ahogy a villamos Kispeszt felé dőcög, az Üllői út zúzmarás fái közt, a takaros kertesházak sötét árnyékokként maradoznak el, belesüppedve a sötétszürke ködbe. Néha új épületek fehér falai bukkanak elő, de tovább zötykölődve a kisvárosi hangulat újra meg újra visszatér, végig az úton. Aztán kiér az ember egy kis térre, a lüktető forgalomba. A benzinkút mellett olajfoltos a hó, bal kéz felé egyszerre váratlanul szembetűnik egy öreg-öreg épület. Alacsonyan, hosszan lapul a földre, havas tejű kőfallal körülvéve. A falaiból feketére marjult kövek kandikálnak ki, szűk ablakait félkör ívben vörös téglák kerítik, a sarkán sülvos kőtömb áll a földben: SZ. LŐRINCZ, 1738.

A kövön túl fehérségbe dermedt erdősáv sima fatörzsei.

— Micsoda vénség — gondolja az ember — éppen ide illik. — Ide, a város végére.

Rózsa Sándor, Bogár Imre tanúja

A híres Határ-csárda hajdan a maroknyi főváros előretolt bástyája volt, az utasok menedéke, a forró, poros utak áhítozott pihenője, ahová a vásárra térő gazdák mentek be, bort inni és elfeledkezni az út nehézségeiről, veszélyeiről. *Hírnevcs csárda a pesti országút szélén.* A város először *körülfolyta*, magába olvasztotta, megöregítette, most pedig *kivetí* magából. A Határ-csárda felett kimondták az ítéletet: *lebontás lesz a sorsa hamarosan.*

Pedig ilyen történelemmel nem sok épület dicsekedhet.

Az 1600-as évek végén vagy az 1700-as évek legelején épülhetett *beszálló kocsmának*, az akkor még vad és elhagyatott vidéken. A főváros — rápillantva egy korabeli térképre — kis föltnak látszik csupán, határaitól a Határ-csárda igen messze esik, a térkép erre sík vidéket és rengeteg tavat jelez. Az országút szélén akkor hatalmas, lombos fák nőttek, az út porosan, vagy fekete, mély sártengerként kanyargott, amelyben a szekerek számtalanszor megrekedtek, kis ezüstös víztükrök csillantak elő lépten-nyomon, a homokos, szélgyalulta vidéken a tavak mentén hatalmas nádasok ringtak. Az erre vadászó urak menedéket találtak a kocsmá falai közt, lovaikat is ellátták és ha úgy adódott, védekezni is tudtak innen. Mert a vidék kítűnő betyártanya volt, a vadvizek zöld rengetegekben megbújtak a szegénylegények; a csárdában néha Rózsa Sándor is tanyát ütött, némelyik »egzeciroztató« körútján. Bogár Imre, a másik betvár-híresség törzsvendégnek számított itt legényeivel együtt; az életét is itt fejezte be: 1872-ben gróf Ráday Gedeon pandúrjai a csárda mellett húzódo erdőben fogták el alva és mindjárt helyben fel is akasztották.

Hosszú lenne a három évszázad úsan ömlő anyagát tovább mondani, mert ehhez könyvet kéne írni.

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: <i>Borost, Szablos</i>		Cím: <i>Biccsei a Határ-csárdától</i>	
Forrás: <i>Magyar Nemzet</i>		Hely: <i>1864. jún. 7.</i>	
(Hely)		(Idő)	
		(Köl. v. fiz.)	
		(Oldal)	
OSZTÁLYOZÁS		Tárgy: <i>640.24</i>	
Hely: <i>Hotels csárda</i>		Idő: <i>"1910"</i>	
Személy		Helyszám	

119. Újságcikkek 1870-1910

1848 rebellesei

1869-ben megkezdődtek a parcellázások ezen a vidéken. Akkor *Szentlőrinc-pusztá* volt a neve. Német, tót, magyar iparosok települtek ide — az első pecséten a két oroszán alatti szerszámok láthatók és dátum: 1871. A kisközség akkori német neve: *Colonie-Klein-Pest*. Kispest. Az idegen nyelvű lakók is erősen *negyvennyolcas, rebellis* emberek voltak — amikor egy újságíró német nyelvű lapot akart indítani a számukra, a lapot csúfosan megbuktatták.

A kis település súlyos gondokkal küszködött akkor: az erősen vizenyős vidéken esőzések idején gyakran rogyantak össze a vályogházak. A falu bírái nemigen törődtek semmivel, inkább a maguk peccsenyét sütögették. És itt bukkan fel a Határ-csárda másik legendás lakója, a »Darázs« című lap szerkesztője és tulajdonosa, a fullánkos tollú *Seper Kajetán*. A furcsa nevű újságíró vad kirohanásaiban tombolva támadta a kispesti »vezető réteget«, a nemtörődömséget, minden cikke vitriolba mártott tollal íródott. Működésének »eredményeképpen« megbilincselve toloncolták ki Kispestről. A Határ-csárda már nem tartozott Kispesthöz; a bosszút lihegő *Seper* pedig *ide költözött* és sokáig itt folytatta újságírói tevékenységét. Esténként pedig kiállt a csárda rozoga kapujába és az út másik felén

megjelenő *Ács László* kispesti bíróval közölte a nézeteit, ordítva, egészen az elkékülésig.

A csárdát akkor már *Kollár István* bérelte a fővárostól. A család 1893-ban költözött ide, tizenhárom gyerekük volt. A csárda 1950-ig működött, utolsó tulajdonosa *Kollár Bözsi néni*, még ma is él, ott lakik az öreg falak közt, hét másik családdal együtt.

Így mondták: várják a lebontást, készülnek a költözésre, más lakást kapnak valamennyien. Hetven évig lakott tehát a *Kollár-család* ebben az épületben, az idős asszony ott is született.

Illegális munkástalálkozók

Hatalmas, fehér, négyszögletes falusi udvar, a közepén furcsa alakú *kőoszlop*. A *legrégibb darabja* a csárdának. Most a villanydrót tartóvasa áll a tetején. Az alacsony házban egymás után sorakoznak a lakásajtók és a kicsi, sötétben csillogó ablakok.

A második ajtó elé lépek. Repedezett, hajdan zöldre festett faoszlopok, mintás bádogeresz, a folyosó futónövényeinek fagyott száalai lehelelfinom tükristály bundába öltöztek. De az ajtó zárva van.

Gyerünk a másik ajtóhoz.

— *Kollár néni* elköltözött — mondta az asszony, aki ajtót nyitott. — Két hete már, hogy elköltözött.

A lakás lehetetlenül kicsi és zsúfolt. Mozdulni se lehet.

— Mi is megyünk nemsokára — folytatta az asszony — mindenki elmegy innen...

Csak álltunk.

— *Kollár Bözsi néni* az *Árpád út 4. szám* alatt lakik — mondta végül.

Az *Árpád utcai* lakásban *Bözsi néni* ágyban fekszik, fáj a lába. Hetven év körül jár, de a haja teljesen sötét, a beszéde is szapora, élénk.

— Végigsírtam a villamost, míg eljöttünk — mondta. — Hiába, hetven év, meg annyi, annyi sok emlék... Születésem-től ott éltem.

— Ahányszor csak arra megyek, gondolatban üdvözlöm a falakat. Nem mindegy az embernek, hogy hol töltötte az életét. Ebben az épületben mindig történt valami. A nagy vásárok idején hajnalig zengett a cigányzene az ivókban, harsogott a jókedv a jól sikerült vásár öröme. A harmincas években *illegális munkástalálka-gyűlésező hely* volt: külváros, kies fekvés, kevés a rendőr.

— *Ostrom* alatt az utolsó német ütegek innen tüzeltek, az udvar tele volt lőszeres kosákkal. Rettentünk, hogy az egész épület velünk együtt megsemmisül. *Néha még reménykedtem, hogy esetleg restaurálják*, de erre most már nincs remény.

A bontócsákányok nemsokára beleszagatnak a háromszáz éves falakba.

Végleges ez a döntés?

Baróti Szabolcs